

CZU: 330.534:614.2(478)

UDC: 330.534:614.2(478)

ANALIZA CONTURILOR NAȚIONALE DE SĂNĂTATE DIN REPUBLICA MOLDOVA

Drd. Natalia NOVIȚCHII, ASEM
natalia.novitchii@gmail.com
ORCID: 0009-0002-9031-6828

DOI: <https://doi.org/10.53486/econ.2023.123.109>

În acest articol sunt analizate datele conturilor naționale de sănătate din Republica Moldova, în perioada 2010-2021. Sistemul acestor conturi reprezintă un instrument de evaluare și monitorizare a sistemului de sănătate, precum și, în faza de analiză, a importanței cheltuielilor de sănătate, din perspectiva consumului în economie ca un tot întreg. Conturile naționale de sănătate oferă o descriere sistematică a fluxurilor financiare legate de consumul de bunuri și servicii de sănătate.

Scopul prezentei lucrări este de a îmbunătăți performanța sistemului de sănătate, prin prisma analizei efectuate de autor, datelor recente incluse în conturile naționale de sănătate din Republica Moldova, și anume, a indicatorilor de nivel, dinamică și structură a acestora, pentru a scoate în evidență tendințele în evoluția cheltuielilor pentru sănătate.

Cuvinte-cheie: sistem de sănătate, conturi naționale de sănătate, cheltuieli publice, cheltuieli private, furnizori ai serviciilor de sănătate, surse de finanțare, agenți de finanțare.

JEL: H51, H59, I19.

Introducere

Sistemul de sănătate mobilizează și repartizează resursele între organizații și instituții, pe care acestea le utilizează, în vederea creării de beneficii pentru populație, ceea ce duce la îmbunătățirea stării de sănătate a acesteia. Eficiența sistemului depinde de gradul în care mecanismele de finanțare și cele de evaluare a riscurilor permit asigurarea protecției financiare împotriva dificultăților economice legate de boală, și preîntâmpină sărăcirea în urma cheltuielilor catastrofale pentru tratament. Astfel, eficiența sistemului de sănătate trebuie să fie evaluată nu doar conform nivelului de beneficii aduse, dar și în dependență de repartizarea acestora în societate [1].

Sistemul conturilor naționale de sănătate descrie sistemul de sănătate din perspectiva cheltuielilor, fiind promovat, la nivel regional și internațional, de către Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE), Organizația Mondială a Sănătății (OMS) și Oficiul pentru Statistică al Uniunii Europene (Eurostat).

Prima versiune a metodologiei sistemului conturilor de sănătate 1.0, elaborată în anul 2000 de către

ANALYSIS OF THE NATIONAL HEALTH ACCOUNTS IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

PhD cand. Natalia NOVIȚCHII, ASEM
natalia.novitchii@gmail.com
ORCID: 0009-0002-9031-6828

DOI: <https://doi.org/10.53486/econ.2023.123.109>

This article contains the data of the national health accounts in the Republic of Moldova in the period 2010-2021. The system of the national health accounts is a tool for evaluating and monitoring the health system, as well as, in the analysis phase, of the importance of the health expenditures from the perspective of the economy consumption. The national health accounts provide a systematic description of the financial flows related to the health goods and services consumption.

The purpose of this paper is to improve the performance of the health system from the perspective of the author's analysis of the recent data of the national health accounts in the Republic of Moldova, namely, the indicators of their level, dynamics and structure, in order to highlight the health expenditure evolution trends.

Keywords: health system, national health accounts, public expenditures, private expenditures, providers of health services, sources of financing, financing agents.

JEL: H51, H59, I19.

Introduction

The health system mobilizes and distributes the resources between the organizations and the institutions, which they use in order to create benefits for the population, which leads to the improvement of their health status. The efficiency of the health system depends on the degree to which the financing and the risk assessment mechanisms enable the provision of financial protection against the economic difficulties related to the disease, and prevent the impoverishment following the catastrophic expenditure for treatment. Thus, the efficiency of the health system must be evaluated not only in terms of the level of obtained benefits, but also depending on the distribution of these benefits in society [1].

The system of the national health accounts describes the health system from the expenditures perspective, being promoted at regional and international level by the Organization for Economic Cooperation and Development (OECD), the World Health Organization (WHO) and the Statistics Department of the European Union (Eurostat).

The first version of the methodology of the health accounts system 1.0 elaborated in 2000s by

experții OCDE, completată ulterior de ghidurile practice privind implementarea conturilor de sănătate elaborate de OCDE și OMS, a fost acceptată pe scară largă și adoptată de multe țări membre și care nu fac parte din Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică, ca un standard pentru elaborarea statisticilor privind cheltuielile și finanțarea sănătății.

Metodologia Sistemului Conturilor de Sănătate 1.0 din anul 2000 a fost implementată în Republica Moldova, începând cu anul 2009 cu suportul Băncii Mondiale, în baza Ordinului Ministerului Sănătății nr.142/2009, privind crearea Secției Conturi Naționale de Sănătate (SCNS) în cadrul Centriului Național de Management în Sănătate.

În temeiul prevederilor Hotărârii de Guvern nr.705/2017 „Cu privire la crearea Agenției Naționale pentru Sănătate Publică și reorganizarea unor persoane juridice”, Centrul Național de Management în Sănătate (CNMS) a fuzionat (prin contopire) cu Agenția Națională pentru Sănătate Publică în anul 2017 [2]. Urmare, conform Anexei nr.2 la Hotărârea Guvernului nr. 1090/2017 „Cu privire la organizarea și funcționarea Agenției Naționale pentru Sănătate Publică”, cu modificările și completările ulterioare, Secția Conturilor Naționale de Sănătate se regăsește în cadrul Direcției analiză, planificare și integrare a serviciilor și resurselor în sănătate (DAPISRS) din cadrul Agenției Naționale pentru Sănătate Publică (ANSP)[3]. Secția Conturi Naționale de Sănătate din cadrul DAPISRS, ANSP în prezent au sarcini de gestionare a Sistemului de Conturi Naționale de Sănătate 1.0 din anul 2000, prin efectuarea evidenței complete a tuturor cheltuielilor de sănătate; colectarea datelor aferente finanțării sistemului de sănătate; prelucrarea și validarea acestor date; elaborarea rapoartelor anuale cu privire la cheltuielile de sănătate din țară și raportarea acestora către conducerea Ministerului Sănătății și la nivel internațional (Organizația Mondială a Sănătății).

Conturile naționale de sănătate pot urmări tendințele cheltuielilor, fapt important pentru monitorizarea și aprecierea sistemului de sănătate. Totodată, datele din Conturile naționale de sănătate pot fi utilizate la prognozarea necesităților financiare ale sectorului sănătății în Republica Moldova.

Metode aplicate

Obiectivul central urmărit în cadrul cercetării este explicarea importanței cheltuielilor de sănătate prin analiza datelor din Sistemul Conturilor Naționale de Sănătate din Republica Moldova. Pentru realizarea acestui obiectiv au fost utilizate *metode clasice de cercetare*, precum: *descrierea conținutului* indicatorilor conturilor naționale de sănătate, *analiza statistică* a indicatorilor de nivel, *dinamica și structura* acestor indicatori, *sinteza concluziilor* formulate în cadrul analizei, *compararea evoluției* pe intervale de timp a indicatorilor, *deducerea concluziilor* generale ale cercetării. Deși analiza indicatorilor Sistemul Conturilor

the experts of the OECD, later supplemented by the practical guidelines concerning the implementation of the health accounts elaborated by the OECD and WHO, was widely accepted and adopted by many countries members and non-members of the Organization for Economic Co-operation and Development as a standard for the elaboration of the health expenditure and financing statistics.

The methodology of the Health Accounts System 1.0 from 2000 was implemented in the Republic of Moldova starting from 2009 with the support of the World Bank, based on the Order of the Minister of Health no. 142/2009 regarding the creation of the National Health Accounts Section (NHAS) within the National Center for Health Management.

Under the bases of the Government Decision no. 705/2017 “Regarding the creation of the National Agency for Public Health and the reorganization of some legal entities”, the National Health Management Center (NHMC) merged (by merger) with the National Agency for Public Health in 2017 [2]. Following, according to the Annex no. 2 to the Government Decision no. 1090/2017 “Regarding the organization and operation of the National Agency for Public Health”, with the subsequent amendments and additions, the National Health Accounts Section is located within the Agency’s Directorate for analysis, planning and integration of the health services and resources (DAPIHSR) [3] The National Health Accounts Section within the DAPIHSR, the National Agency for Public Health, currently have tasks regarding the management of the System of the National Health Accounts 1.0 from the year 2000, by making the complete records of all health expenses, the collection of the data related to the financing of the health system, their registration in the ISHAM IT system of the National Agency for Public Health, the processing and the validation of this data, the elaboration of the annual reports concerning the health expenditures in the country and their reporting to the leadership of the Ministry of Health and at the international level (World Health Organization).

The national health accounts can follow the expenditure trends, which is important for monitoring and assessing the health system. At the same time, the data from the national health accounts can be used to forecast the financial needs of the health sector in the Republic of Moldova.

Applied methods

The central objective of the research is to explain the importance of the health expenditures through the analysis of the data from the System of the National Health Accounts in the Republic of Moldova. In order to achieve this objective, *classical research methods* were used, such as the *description of the content* of the indicators of the national health accounts, the *statistical analysis* of the level indicators, the *dynamics and the structure* of these indicators, the *synthesis of the conclusions* formulated

Naționale de Sănătate se conține și în Rapoartele conturilor naționale în sănătate anuale ale ANSP, care, de astfel, constituie o sursă importantă din baza informațională a studiului, analiza efectuată de către autor aduce o contribuție originală cercetării științifice în domeniu vizat, fiind realizată pentru o perioadă mai îndelungată decât în Rapoartele conturilor naționale în sănătate, unde se analizează anii 2010-2021, fiind totodată expusă din perspectiva autorului.

Rezultate și discuții

Sistemul Conturilor Naționale de Sănătate 1.0, implementat în Republica Moldova conform metodologiei Sistemului Conturilor de Sănătate 1.0 versiunea anului 2000, are la bază relația triaxială a Sistemului Conturilor de Sănătate: agenți de finanțare, servicii de sănătate și furnizori ai serviciilor de sănătate.

Furnizorii serviciilor de sănătate sunt societățile care primesc bani în schimbul sau în anticiparea de producere a activităților de sănătate. Sursele de finanțare sunt entitățile care oferă fonduri pentru sănătate. *Funcțiile de sănătate* reprezintă ansamblul de activități exercitate de către instituții specializate sau de către specialiști care au cunoștințe medicale, paramedicale și de infirmerie, de asemenea, acestea includ serviciile curative, îngrijirea medicală pe termen lung, medicamentele și dispozitivele medicale, serviciile de profilaxie/prevenire și de administrare a serviciilor de sănătate. *Agenții de finanțare* sunt sursele care, nemijlocit, asigură transferul fondurilor pentru servicii de sănătate.

În continuare, analizăm, detaliat, datele din Conturile Naționale de Sănătate pentru perioada anilor 2010-2021.

Analizând datele din Conturile Naționale de Sănătate, autorul a constatat că, în perioada de referință, cheltuielile totale de sănătate s-au majorat în continuu, de la 8,4 miliarde lei, în anul 2010, până la 19,4 miliarde lei, în anul 2021, sau de peste 2,3 ori mai mult. Majorarea anuală a cheltuielilor de sănătate a avut un caracter neuniform, iar creșterea cea mai mare se atestă la finele perioadei de referință, adică în anul 2021, față de anul 2020, s-a înregistrat o creștere cu aproximativ 4,9 miliarde lei sau cu 33%. Abateri absolute, considerabile, au fost înregistrate, de asemenea, și în anii 2012, 2014, 2015, 2016 și 2020, valoarea cărora s-a cifrat în jurul unui miliard de lei. Această tendință este demonstrată și în valori relative, creșterea anuală a sumelor de bani, achitate pentru servicii de sănătate în anii 2012, 2014 și 2015, depășind 10%, iar în anul 2021, față de anul 2020, majorarea a depășit 33 la sută, fiind net superioară față de perioadele anterioare. La majorarea cheltuielilor totale din domeniu au contribuit toate categoriile de consum componente: cheltuielile publice de sănătate, cele private de sănătate și cele ale donatorilor externi, doar că în proporții diferite (figura 1). Cel mai mult în această perioadă au crescut cheltuielile publice de sănătate, care s-au majorat în anul 2021, față de anul

within the analysis, the *comparison of the evolution* over periods of the indicators, *deducing the general research conclusions*. Although the analysis of the System of National Health Accounts indicators is also part of the Annual National Health Accounts Reports of the National Agency for Public Health, which is an important source of the research information base, the analysis carried out in the paper by the author brings an original contribution to the scientific field research, being realized over a longer period than in the National Health Accounts Reports, for the period 2010-2021, being also presented from the author's perspective.

Results and discussions

The System of the National Health Accounts 1.0 implemented in the Republic of Moldova, according to the methodology of the System of the Health Accounts 1.0 version of the year 2000, based on the three-dimensional relationship of the System of the Health Accounts: the financing agents, the health services and the providers of the health services.

The providers of the health services are entities that receive money in exchange for or in the anticipation of the production of the health activities. The funding sources are entities that provide funding for health. The *health functions* are the set of activities performed by specialized institutions or specialists who have medical, paramedical and nursing knowledge, which include curative services, long-term medical care, drugs and medical devices, prophylaxis/prevention services and the service administration of health. *Funding agents* are entities that directly ensure the transfer of funds for health services.

Next, we analysed in detail the data from the national health accounts for the period 2010-2021.

Analysing the data from the National Health Accounts, we found that during the reference period, the total health expenditures have continuously increased from MDL 8.4 billion in 2010 to MDL 19.4 billion in 2021, or by more than 2.3 times. The annual increase in health expenses was uneven, and the highest appreciation attested at the end of the reference period, in 2021 compared to 2020 by almost MDL 4.9 billion or by 33 percent. Also, considerable absolute deviations were recorded in the years 2012, 2014, 2015, 2016 and 2020, the value of which was around MDL 1 billion. This trend is also demonstrated in relative values, with the annual increase in health expenditures in 2012, 2014 and 2015 exceeding 10%, and in 2021 compared to 2020, the increase exceeded 33 percent, being clearly superior to previous periods. All categories of component expenditures contributed to the increase in the total health expenditures: public health expenditures, private health expenditures, and external donor expenditures, but in different proportions (figure 1). During this period, the public health expenditures increased the most, which increased in 2021 compared to 2010 by MDL 8.8 billion, or

2010, cu 8,8 miliarde lei sau de circa 3,3 ori, de la 3,8 miliarde lei până la aproximativ 12,6 miliarde lei. about 3.3 times, from MDL 3.8 billion to approximately MDL 12.6 billion.

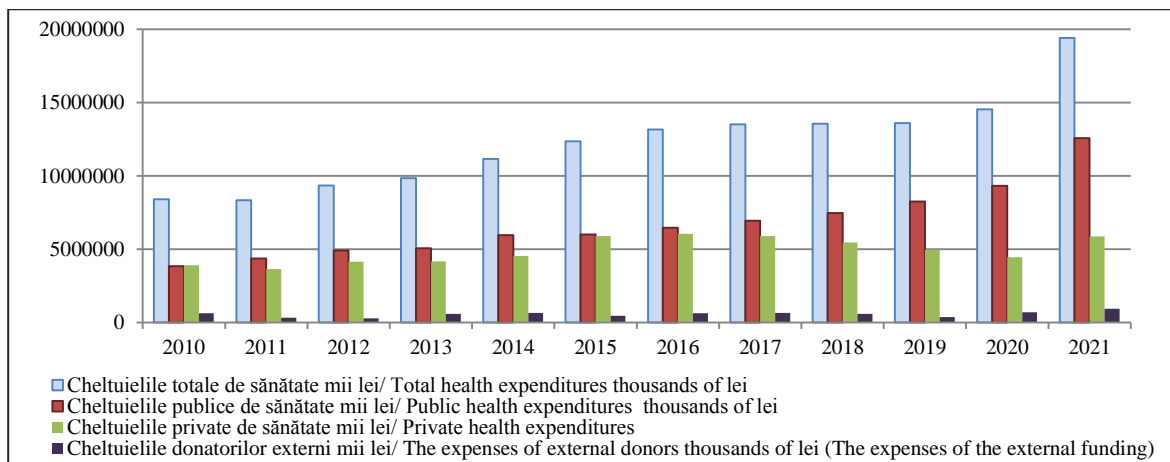

Figura 1. Dinamica cheltuielilor de sănătate în Republica Moldova, mii lei/
Figure 1. The dynamics of health expenditures in the Republic of Moldova, thousands of MDL

Sursa: elaborată de autor în baza [4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15]/
Source: elaborated by the author on the base [4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15]

Suma cheltuielilor private de sănătate în anul 2021 s-a cifrat la aproape 5,9 miliarde lei față de 3,9 miliarde lei în anul 2010, majorându-se în perioada analizată cu 2 miliarde lei sau cu 50,5%. Totodată, se constată o evoluție neuniformă a acestei categorii de cheltuieli. Astfel, se constată o reducere a acestor sume în anul 2011, dar și în perioada anilor 2017-2020. Cel mai înalt nivel al cheltuielilor private de sănătate în perioada analizată, de 6,0 miliarde lei, a fost înregistrat în anul 2016, iar cel mai mic, de 3,6 miliarde, în 2011. Valoarea cheltuielilor donatorilor externi a variat între 321,7 milioane lei și 934,6 milioane lei, maximum fiind atins în anul 2021. Creșterea față de anul 2010 a constituit 290,2 mii lei sau 45 la sută. Un alt indicator valoros al cheltuielilor de sănătate este nivelul sumelor de bani plătite pe cap de locuitor, dinamica acestuia fiind prezentată în figura 2.

The amount of the private health expenditures in 2021 amounted to almost MDL 5.9 billion compared to MDL 3.9 billion in 2010, increasing during the analysed period by MDL 2 billion, or by 50.5%. At the same time, there is an uneven evolution of this category of expenditures. Thus, there is a reduction of these expenses in 2011, but also in the period of 2017 – 2020. The highest level of private health expenditures during the analysed period, of MDL 6.0 billion, was recorded in 2016, and the lowest, of 3.6 billion, in 2011. The value of the external donors' expenses varied between MDL 321.7 million and MDL 934.6 million, the maximum was reached in 2021. The increase compared to 2010 was MDL 290.2 thousand or 45 percent. Another important level indicator of the health expenditures is the level of the health expenditures per inhabitant, its dynamics is presented in the figure 2.

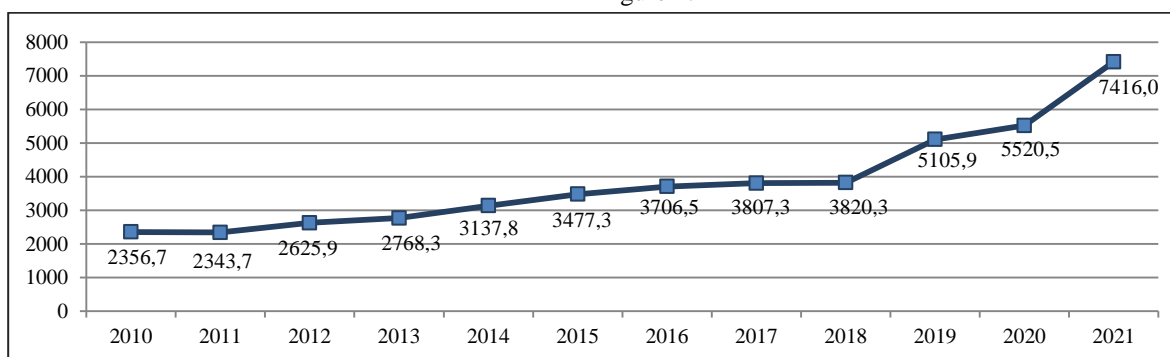

Figura 2. Dinamica cheltuielilor de sănătate pe cap de locuitor, lei pe cap de locuitor/
Figure 2. The dynamics of health expenditures per person, lei per person

Sursa: elaborată de autor în baza [4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15]/
Source: elaborated by the author on the base [4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15]

Astfel, cheltuielile de sănătate pe cap de locuitor s-au majorat de la 2.356,7 lei în anul 2010 până la 7.416,0 lei în anul 2021 sau de peste 3,1 ori. Ritmul mai ridicat de creștere al cheltuielilor de sănătate per locuitor, față de majorarea cheltuielilor de sănătate în valoare absolută, în special din ultimii 3 ani ai perioadei analizate, se datorează reducerii numărului de populație din cauza emigrației și mișcării naturale negative a populației, astfel încât, numărul mediu al populației s-a diminuat de la 3.562 mii persoane în anul 2010 până la 2.615,2 mii persoane în anul 2021. Majorarea anuală a cheltuielilor de sănătate pe cap de locuitor a constituit, de regulă, câteva sute de lei, iar în anii 2019 și 2021 a însumat 1.285,56 și 1895,54 lei corespunzător. În valori relative, această creștere a constituit 33,7% și 34,3% corespunzător. Referitor la structura cheltuielilor de sănătate după sursa de finanțare a sistemului de sănătate din Republica Moldova, în temeiul datelor prezentate în tabelul 2, din Anexa 2, trebuie menționat că în ultimii trei ani ai perioadei analizate ponderea surselor publice s-a mărit de la 46 – 53 la sută, de la începutul perioadei de referință, până la peste 60 la sută, începând cu anul 2019, atingând maximumul în anul 2021, și anume 64,8%.

Thus, the health expenses per inhabitant increased from MDL 2,356.7 in 2010 to MDL 7,416.0 in 2021 or more than 3.1 times. The higher rate of the health growth of the expenditures per inhabitant compared to the increase of the health expenditures in absolute value, for the last 3 years of the analysed period, is due to the emigration of the population and the negative natural movement of the population, so that the number average of the population decreased from 3,562 thousand people in 2010 to 2,615.2 thousand people in 2021. The annual increase in health expenses per inhabitant was a few hundred MDL, and in 2019 and 2021, it amounted to 1,285.56 and respectively MDL 1,895.54. In relative terms, this increase constituted 33.7 and respectively 34.3%. Regarding the structure of the health expenditures according to the source of the healthcare system financing in the Republic of Moldova, based on the data presented in the table 2. Annex no. 2, it should be mentioned that in the last three years of the analysed period, the share of public sources increased from 46-53 percent from the beginning of the reference period to over 60 percent starting in 2019, reaching the maximum in 2021 of 64.8%.

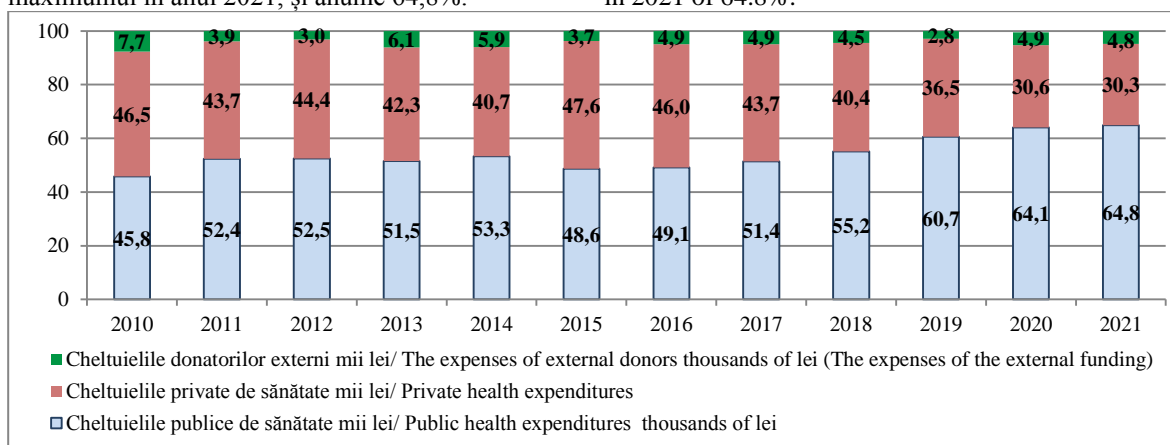

Figura 3. Structura cheltuielilor de sănătate după sursa de finanțare, %/

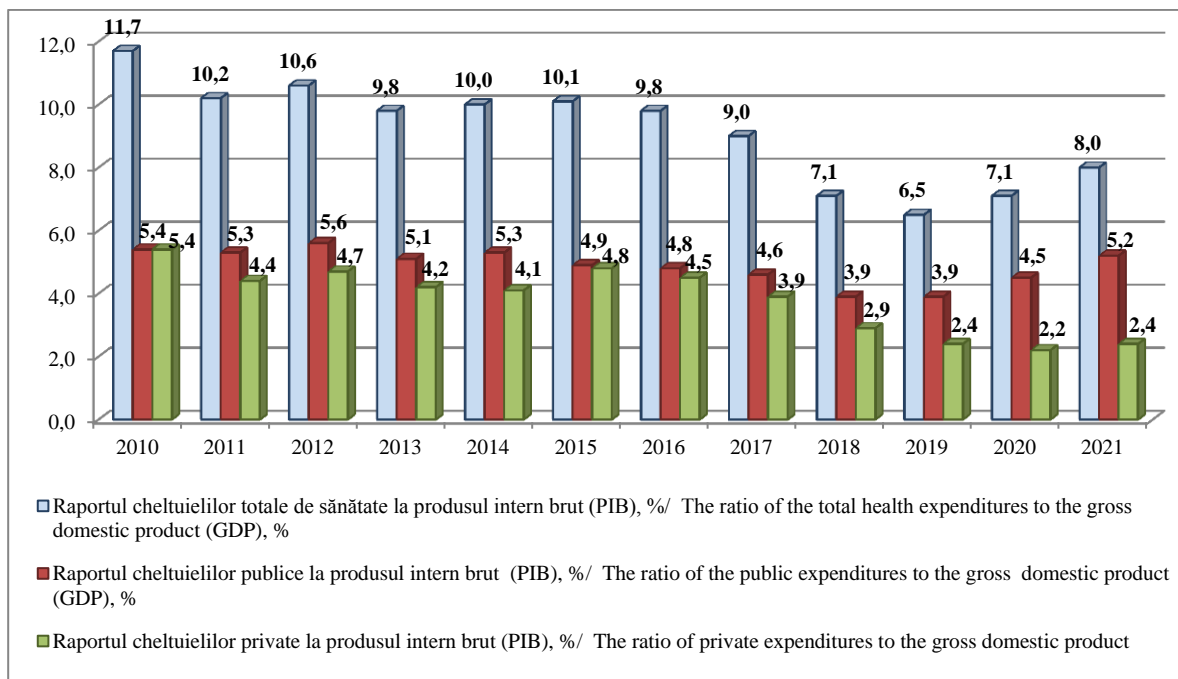
Figure 3. The structure of health expenditures by funding source, %

Sursa: elaborată de autor în baza [4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15]/

Source: elaborated by the author based on [4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15]

Cu referință la datele prezentate în figura 3, remarcăm că, la finele perioadei analizate, aproximativ 2/3 din cheltuielile de sănătate au fost acoperite din surse publice de finanțare (contribuții de asigurări în medicină, finanțare din bugetul de stat și din sursele autorităților publice locale). Cota surselor private de finanțare (plățile de buzunar ale populației, asigurări private de sănătate, transferuri ale persoanelor juridice și ale organizațiilor non-guvernamentale) s-a redus de la 40-47%, în prima parte a perioadei analizate, până la 30,3% în anul 2021. Cota finanțării externe a oscilat pe durata perioadei nominalizate între 2,8% și 7,7%.

With reference to the data presented in figure 3, we note that at the end of the reference period approximately 2/3 of health expenses were covered by the public funding sources (medical insurance contributions, funding from the state budget and those from the public local authorities). The share of private financing sources (the pocket payments of the population, the private health insurance, the transfers of legal entities and the non-governmental organizations) decreased from 40-47 percent in the first part of the analysed period to 30.3% in the year 2021. The share of external financing fluctuated during the nominated period between 2.8 and 7.7%.

**Figura 4. Cheltuielile de sănătate raportate la produsul intern brut (PIB), %/
Figure 4. The health expenditures reported on the gross according product (GDP), %**

Sursa: elaborată de autor în baza [4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15]/

Source: elaborated by the author on the base [4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15]

Analizând datele din figura 4, se poate observa că cheltuielile de sănătate raportate la produsul intern brut (PIB) s-au redus de la 9,0 – 11,7%, în prima parte a perioadei de referință, până la 6,5 – 8,0% spre sfârșitul perioadei analizate. Aceasta se explică prin ritmul mai înalt de creștere a PIB-ului față de cel al cheltuielilor de sănătate în valoare absolută. Cheltuielile publice de sănătate raportate la PIB au variat între 3,9 și 5,6%, iar cheltuielile private de sănătate raportate la PIB au oscilat între 2,2 și 5,4%, fiind într-o scădere continuă spre finele perioadei analizate. Cheltuielile donatorilor externi la PIB nu au depășit unu la sută și s-au cifrat între 0,2 și 0,9%. Totodată, analiza acestor indicatori ne permite să constatăm un lucru important: deși în termeni absoluți și relativi cheltuielile de sănătate înregistrează o tendință de creștere, totuși, în termeni reali, nivelul cheltuielilor de sănătate s-a redus în perioada analizată, fapt demonstrat prin excluderea influenței factorului monetar din raportul dintre cheltuieli și PIB. Conform datelor din conturile de sănătate la compartimentul cheltuielilor de sănătate, în funcție de serviciile de sănătate (funcțiile de sănătate) prestate, cea mai mare parte revine serviciilor curative, care s-au apreciat de la 3,9 miliarde lei în anul 2010 până la 10,9 miliarde lei, în anul 2021, sau de circa 2,8 ori mai mari. Creșterea cheltuielilor de sănătate pentru serviciile curative a fost continuă, an de an, pe întreaga durată a perioadei analizate, dar în ultimul an, în 2021, au constituit peste 36 la sută, de la 7.987 milioane lei până la 10.946,4 milioane lei.

Analysing the data in the figure 4, it can be concluded that health expenditures related to the gross domestic product (GDP) decreased from 9.0 – 11.7% in the first part of the reference period to 6.5 – 8.0% towards the end of the analysed period. This is explained by the higher growth rate of GDP compared to that of health expenditures in absolute value. The public health expenditures related to GDP varied between 3.9 and 5.6%, and the private health expenditures related to GDP oscillated between 2.2 and 5.4%, in a continuous decrease towards the end of the analysed period. The ratio of external donors' expenditures to GDP did not exceed one percent and was between 0.2 and 0.9%. At the same time, the analysis of these indicators allows us to note an important fact: although in the absolute and relative terms the health expenses register an increasing trend, still in the real terms, because when the ratio between expenses and GDP is made, the influence of the monetary factor is excluded, the level health expenses decreased during the analysed period. According to the data from the health accounts in the health expenses compartment depending on the health services (the health functions) provided, the largest part of health expenses is for curative services which were appreciated from MDL 3.9 billion in 2010 up to MDL 10.9 billion in 2021 or about 2.8 times. The health expenses increase for curative services was continuous throughout the analysed period, but in the last year (2021) it constituted more than 36 percent, from MDL 7,987 million to MDL 10,946.4 million.

În componența serviciilor curative intră atât serviciile curative cu internare (tratarea în condiții de staționar), cât și asistența medicală primară, serviciile medicale specializate, inclusiv serviciile stomatologice și serviciile de îngrijire medicală la domiciliu. A doua categorie, după semnificație, o constituie bunurile medicale furnizate pacienților în ambulatoriu, care pe durata perioadei de referință au înregistrat valori între 2,8 miliarde lei și 4,8 miliarde lei. Maximumul absolut a fost atins în anul 2016, după care a urmat o perioadă de diminuare a acestor cheltuieli, atingând în anul 2021 cifra de 4.347,3 milioane lei sau cu circa 10% mai puțin față de maximumul istoric. Alte categorii semnificative le reprezintă cheltuielile de sănătate pentru serviciile auxiliare, în componența cărora sunt incluse atât serviciile de înaltă performanță (servicii de laborator și diagnostic imagistic), cât și transportul sanitar și ambulanța, dar și serviciile de prevenție, și de sănătate publică. Astfel, cheltuielile de sănătate pentru serviciile auxiliare au crescut de la 337,4 milioane lei în anul 2010 până la 1.716,9 milioane lei în anul 2021 sau de peste 5 ori, în timp ce cheltuielile de sănătate pentru serviciile de prevenție și de sănătate publică s-au majorat de la 634,9 milioane lei, în anul 2010, până la 1.553,1 milioane lei, în anul 2021, sau de peste 2,4 ori.

The curative services include the inpatient curative services (the inpatient treatment), as well as the primary medical assistance, the specialized medical services, including the dental services and the home health care services. The second the most significant category is the medical goods provided to outpatients, which during the reference period had recorded values between MDL 2.8 billion and MDL 4.8 billion. The absolute maximum was reached in 2016, followed by a period of decrease in these expenses, reaching in 2021 the figure of MDL 4,347.3 million, or about 10 percent less than the historical maximum. Other significant categories are health expenses for auxiliary services, which include both the high-performance services (the laboratory and diagnostic imaging services), as well the medical transport and the ambulance, and the prevention and public health services. Thus, the health expenses for the auxiliary services increased from MDL 337.4 million in 2010 to MDL 1,716.9 million in 2021 or more than 5 times, while the health expenses for prevention and the public health services had increased from MDL 634.9 million in 2010 to MDL 1,553.1 million in 2021 or more than 2.4 times.

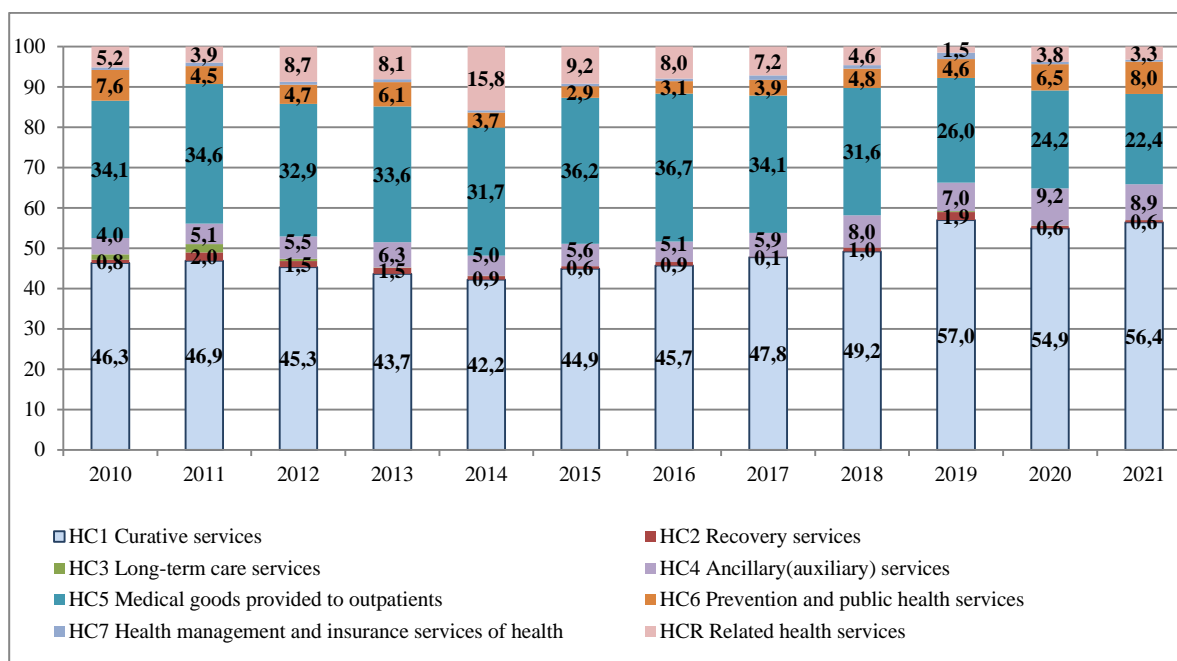

Figura 5. Structura cheltuielilor de sănătate în funcție de serviciile de sănătate, %/
Figure 5. The structure of the health expenditures according to the health services, %

Sursa: elaborată de autor în baza [4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15]/

Source: elaborated by the author on the base [4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15]

Conform datelor din conturile de sănătate și a datelor din figura 5, se constată că în anul 2021 cea mai mare pondere de 56,4% a revenit serviciilor curative, reprezentând puțin mai mult de jumătate din

According to the data from the health accounts and the data from the figure 5, we read that in 2021 the largest share of 56.4% went to the curative services, representing slightly more than

totalul cheltuielilor de sănătate. Față de anii 2010 și 2016, ponderea acestei categorii s-a majorat de la 46,3% și 45,7% sau cu 10,1 și respectiv 10,7 puncte procentuale. Bunurilor medicale furnizate pacienților în ambulatoriu le-a revenit 22,4 la sută sau circa un sfert din totalul cheltuielilor de sănătate. Față de anii 2010 și 2016, cota procentuală a lor s-a redus, corespunzător cu 11,7 și 14,3 puncte procentuale.

Cote notabile au revenit atât serviciilor auxiliare, cât și serviciilor de prevenție și sănătate publică cu 8,9% și corespunzător 8,0 la sută, iar serviciilor conexe doar 3,3% din totalul cheltuielilor de sănătate.

În continuare, am analizat structura cheltuielilor de sănătate în funcție de agenții de finanțare. Conform datelor din conturile naționale de sănătate s-a constatat, că cea mai însemnată parte a cheltuielilor de sănătate a fost finanțată din contul fondurilor de asigurări medicale și sociale (38,3 – 60,0% din total). Astfel, dacă la începutul perioadei de referință valoarea acestora constituia puțin peste 3,3 miliarde lei, atunci în anul 2021 suma lor s-a majorat până la 11,6 miliarde lei sau de peste 3,5 ori mai mult. Creșterea a fost continuă pe întreaga durată a perioadei analizate, datorată de majorarea constantă a fondurilor de asigurări obligatorii de asistență medicală, administrate de Compania Națională de Asigurări în Medicină.

Al doilea compartiment după relevanță îl reprezintă serviciile contra plată prestate persoanelor fizice. Suma acestor alocații a oscilat între 3,8 miliarde lei în anul 2010 și 5,87 miliarde lei, total înregistrat în anul 2016, constituind și maximumul istoric. În anul 2021, valoarea plăților de buzunar a însumat 5,5 miliarde lei sau cu peste 6 % mai puțin față de suma maximă atinsă anterior. Ponderea acestei categorii a variat între 28,4 și 46,6%, coborând sub 30 la sută în ultimii doi ani ai perioadei nominalizate.

Un alt element notabil îl reprezintă finanțarea din contul administrațiilor publice (exclusiv administrațiile de securitate socială), care cuprinde atât finanțările din bugetul de stat, cât și pe cele din contul administrațiilor publice locale. Valoarea acestor finanțări a variat între 617 milioane lei în anul 2011 și 1.203 milioane lei în anul 2014. Ponderea acestor surse de finanțare a oscilat de la 10,8% în anul 2014 până la 4,7% în anul 2018. În anul 2021 cota parte a lor a constituit 4,8 la sută și au însumat puțin peste 936 milioane lei.

Finanțarea externă în domeniul ocrotirii sănătății a avut un caracter neregulat, variind de la circa 282 milioane lei în anul 2012 până la 934,6 milioane lei în anul 2021. Ponderea acestei surse de finanțare a oscilat între 7,7% în anul 2010 și 2,8% în anul 2019.

half of the total health expenditures. Compared to 2010 and 2016, the share of this category had increased from 46.3% and 45.7%, or by 10.1 and respectively, 10.7 percentage points. The medical goods provided to the outpatients returned for 22.4 percent or about a quarter of the total health expenditures. Compared to the years 2010 and 2016, their percentage share had decreased accordingly by 11.7 and 14.3 percentage points.

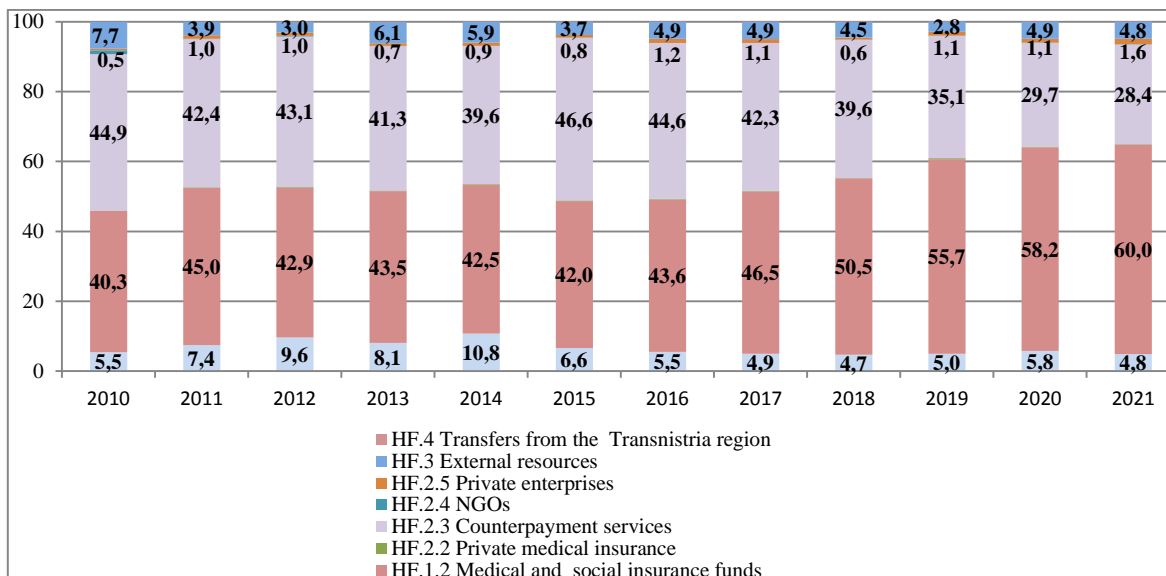
Notable quotas went to both the auxiliary services and the prevention and the public health services with 8.9% and correspondingly 8.0 percent, and the related services only 3.3% of the total health expenditures.

As follows, we analysed the health expenses structure according to the funding agencies. According to the data from the national health accounts, we read that the most important part of the health expenses had been financed from the account of the medical and social insurance funds (38.3 – 60.0% of the total). Thus, if at the beginning of the reference period their value was a little over MDL 3.3 billion, then in 2021 their amount increased to MDL 11.6 billion or more than 3.5 times more. The increase was continuous throughout the analysed period, due to the constant increase of the mandatory medical assistance insurance funds, administered by the National Medical Insurance Company.

The second compartment in terms of relevance represented by the services against the payment provided to the physical persons. The amount of these allocations fluctuated between 3.8 billion lei in 2010 and MDL 5.87 billion, which had established a record in 2016, constituting the historical maximum. In 2021, the value of pocket payments totalled MDL 5.5 billion, or more than 6 percent less than the historical maximum. The share of this category varied between 28.4 and 46.6%, falling below 30% in the last two years of the nominated period.

Another notable element is the financing from the public administrations (excluding social security administrations), which includes both the funding from the state budget and as well those from the local public administrations. The value of these financings varied between MDL 617 million in 2011 and MDL 1,203 million in 2014. The share of these funding sources fluctuated from 4.7% in 2018 to 10.8% in 2014. In 2021, their share was 4.8 percent and totalled a little over MDL 936 million.

The external financing in the field of the health care had an irregular character, ranging from about MDL 282 million in 2012 to MDL 934.6 million in 2021. The share of this funding source fluctuated between 7.7% in 2010 and 2.8% in 2019.

**Figura 6. Structura cheltuielilor de sănătate în funcție de agenții de finanțare, %/
Figure 6. The structure of the health expenditures according to the agencies of funding, %**

Sursa: elaborată de autor în baza [4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15]/

Source: elaborated by the author based on [4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15]

Astfel, studiind datele din figura 6, putem vedea că cota cea mai semnificativă s-a înregistrat în anul 2021 și a revenit defalcărilor din fondurile de asigurări medicale, și sociale, având o valoare de 60,0 la sută din totalul cheltuielilor de sănătate. În comparație cu anii 2010 și 2016, această pondere s-a apreciat cu 19,7 și 16,4 puncte procentuale. În anul nominalizat, ponderea plăților din buzunar ale populației s-a cifrat la 28,4% sau puțin mai mult de un sfert din totalul cheltuielilor de sănătate. Comparativ cu anii 2010 și 2016, aceasta s-a diminuat cu peste 16 puncte procentuale. În același timp, finanțării autorităților publice și a celor din partea donatorilor externi le-a revenit doar câte 4,8% din totalul cheltuielilor de sănătate.

Analizând datele din conturile de sănătate, la compartimentul cheltuielilor de sănătate, în funcție de furnizorii serviciilor de sănătate, s-a constatat că cea mai mare parte a cheltuielilor de sănătate a fost administrată de către spitale atât de profil general, cât și de către cele specializate, precum și de psihiatrie. Valoarea sumelor financiare administrate de către aceste entități a însumat de la circa 3 miliarde lei în anul 2010 până la 8,5 miliarde lei în anul 2021. Creșterea înregistrată în termeni relativi este de peste 2,8 ori mai mare. Cota parte a acestor cheltuieli, în totalul cheltuielilor de sănătate, a variat între 31 și 44 la sută. Furnizorii de servicii medicale ambulatorii au beneficiat de finanțări anuale de puțin peste 2 miliarde lei, la începutul perioadei analizate, până la aproximativ 5,5 miliarde lei în anul 2021. Astfel, majorarea, în decursul perioadei nominalizate, a constituit peste 2,5 ori mai mult. Ponderea acestei categorii, în totalul cheltuielilor de sănătate a

Thus, according to the data in the figure 6, we read that the most significant share in 2021 came from breakdowns from the medical and social insurance funds with a value of 60.0 percent of the total health expenses. Compared to 2010 and 2016, this share increased by 19.7 and 16.4 percentage points respectively. In the nominated year, the share of out-of-pocket payments of the population amounted to 28.4% or a little more than a quarter of the total health expenses. Compared to the years 2010 and 2016, it decreased by more than 16 percentage points. At the same time, only 4.8% of the total health expenses was allocated to public authorities and the external donors.

Analysing the section of the health expenditures data from the health accounts according to the health service providers, it was found that most of the health expenses were administered by the hospitals, both general and specialized and psychiatric field. The expenses amount value managed by these entities amounted from about MDL 3 billion in 2010 to MDL 8.5 billion in 2021. The growth recorded in the relative terms is more than 2.8 times. The share of these expenditures in the total health expenditures varied between 31 and 44 percent. The outpatient medical service providers benefited from the annual funding of just over MDL 2 billion at the beginning of the analysed period up to approximately MDL 5.5 billion in 2021. Thus, the increase during the nominated period was more than 2.5 times. The share of this category in the total health expenditure represented 24-31%. A significant share of health spending also went to retailers and other suppliers of medical goods, mostly pharmacies. They benefited

reprezentat 24-31%. O parte semnificativă din cheltuielile de sănătate a revenit și vânzătorilor cu amănuntul, precum și altor furnizori de bunuri medicale, în mare parte farmaciilor. Ei au beneficiat de sume cuprinse între 2,6 și 4,8 miliarde lei. În totalul cheltuielilor pentru sănătate, acestei categorii de furnizori i-a revenit 22-33%, înregistrând o scădere ușoară spre finele perioadei analizate.

from amounts between 2.6 and MDL 4.8 billion. In the total health expenses of this category of providers went back 22-33%, being in a slight decrease towards the end of the analysed period.

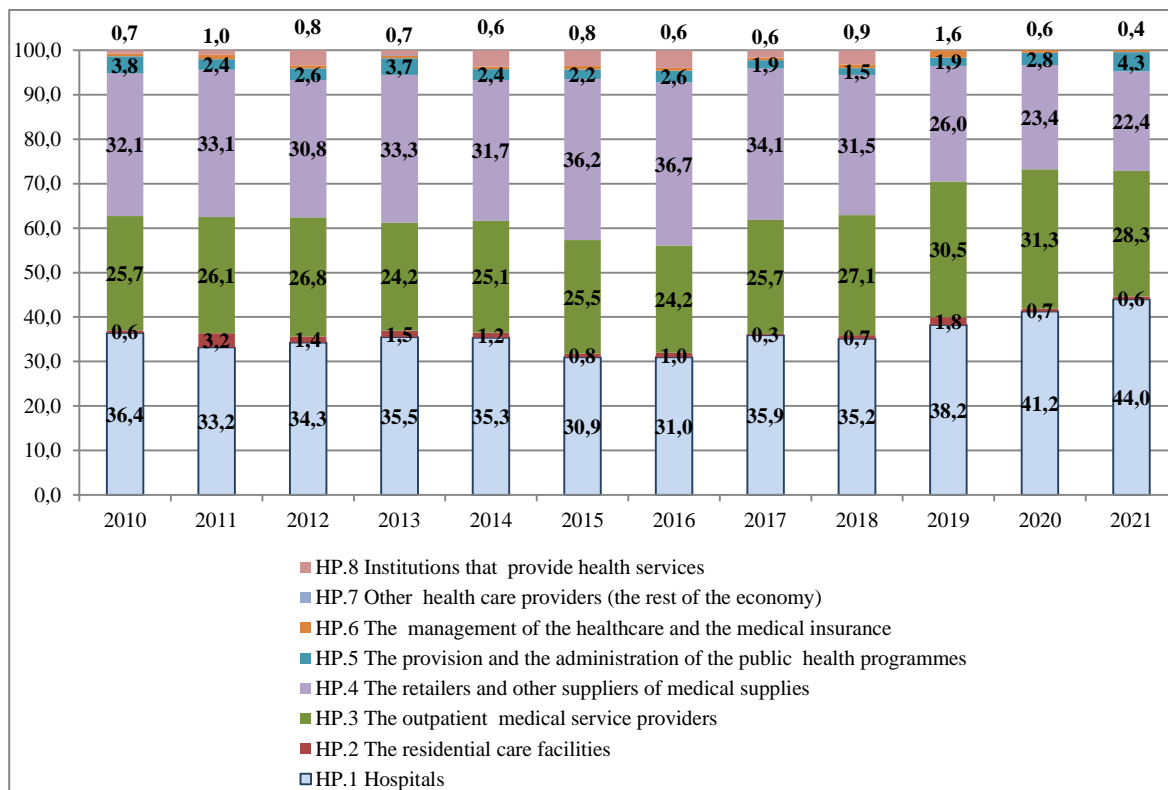

Figura 7. Structura cheltuielilor de sănătate în funcție de furnizorii serviciilor de sănătate, %/
Figure 7. The structure of the health expenditures according to the providers of the health services, %
Sursa: elaborată de autor în baza [4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15]/
Source: elaborated by the author based on [4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15]

După cum a fost remarcat anterior, cea mai mare pondere a cheltuielilor de sănătate în anul 2021 a revenit spitalelor – cu 44,0 la sută. Față de anul 2010, cota procentuală a spitalelor, din totalul înregistrat, s-a majorat cu 7,6 puncte procentuale, iar față de anul 2016 – cu 13 puncte procentuale. Ponderi substanțiale au revenit atât furnizorilor de servicii medicale ambulatorii, cât și vânzătorilor cu amănuntul, dar și altor furnizori de bunuri medicale cu 28,3 și 22,4% corespunzător. În anul 2010, ponderea vânzătorilor cu amănuntul și a altor furnizori de bunuri medicale a fost de 32,1%, cu o ușoară creștere, în anul 2016, până la 36,7%. Astfel, reducerea ponderii acestei categorii a constituit 9,7 și, corespunzător, 14,3 puncte procentuale, în timp ce furnizorii de servicii medicale ambulatorii au înregistrat cote relativ similare: 25,7% în anul 2010 și 24,2% în anul 2016.

As previously was noted, the largest share of the health expenditures in 2021 went back to hospitals at 44.0 percent. Compared to 2010, the percentage share of the hospitals from the total had increased by 7.6 percentage points, and compared to 2016 – by 13 percentage points. Substantial weights went to both ambulatory health care providers and as well to the retailers and other providers of medical goods with 28.3 and respectively 22.4%. In 2010, the share of the retailers and other medical goods providers was 32.1% with a slight increase in 2016 to 36.7%. Thus, the weight reduction of this category was 9.7 and correspondingly 14.3 percentage. And the ambulatory medical service providers registered relatively similar shares: 25.7% in 2010 and 24.2% in 2016.

In 2021, the public health programs provision and administration accounted for only 4.3 percent of

În anul 2021, furnizarea și administrarea programelor de sănătate publică a însumat doar 4,3 la sută din totalul cheltuielilor de sănătate, cu puțin mai mult față de anii 2010 și 2016.

În urma analizei, autorul a constatat că în Sistemul Conturilor Naționale de Sănătate din Republica Moldova lipsesc date despre: veniturile schemelor de finanțare; factorii de livrare; caracteristicile beneficiarului; clasificarea bolilor și factorii geografici. Mai mult decât atât, mai lipsesc și alte date relevante, precum descrierea mecanismului de finanțare a sistemului de sănătate din Republica Moldova, comparabilitatea internațională, privind cheltuielile de sănătate și analizele privind sistemele de sănătate.

Concluzii

În urma analizei efectuată pentru perioada anilor 2010-2021, am concluzionat următoarele:

- Actualul Sistem al Conturilor Naționale de Sănătate din Republica Moldova nu conține:
 - date despre: veniturile schemelor de finanțare; factorii de livrare; caracteristicile beneficiarului; clasificarea în dependență de boală și factorii geografici;
 - mecanismul de finanțare al sistemului de sănătate al Republicii Moldova; comparabilitatea internațională privind cheltuielile de sănătate și unele analize privind sistemele de sănătate;
 - date privind cheltuielile pentru serviciile de sănătate furnizate cetățenilor moldoveni în străinătate;
 - informații cu privire la investițiile donatorilor distribuite direct către organizațiile neguvernamentale (ONG) și prestatorii privați de servicii medicale.
- Cheltuielile totale de sănătate atât în valoare absolută, cât și în calcul per cap de locuitor s-au majorat continuu. Creșterea în valori absolute a constituit peste 2,3 ori, iar în calcul pentru fiecare locuitor – de 3,1 ori. Totuși, ca pondere în PIB, aceste cheltuieli s-au diminuat în perioada analizată.
- Cea mai mare parte a cheltuielilor totale de sănătate a fost acoperită din contul mijloacelor publice sau aproximativ 2/3 din totalul cheltuielilor de sănătate, majoritatea fiind din contul defalcărilor din fondul asigurărilor obligatorii de asistență medicală, administrat de Compania Națională de Asigurări în Medicină.

Cea mai mare parte a mijloacelor financiare au fost utilizate pentru prestarea serviciilor curative, iar funcția de furnizori de servicii medicale a revenit spitalelor, ceea ce denotă că sistemul de sănătate din Republica Moldova este axat pe sectorul spitalicesc.

the total health spending, slightly more than in 2010 and 2016.

The author's analysis shows that there are lacks data about the income of financing schemes, the delivery factors, the beneficiary characteristics, the disease classification and the geographical factors in the System of the National Health Accounts in the Republic of Moldova. More than that, the description of the financing mechanism of the health system in the Republic of Moldova, the international comparability of the health expenditures and the analyses of the health systems are missing.

Conclusions

The analysis carried out for the period 2010 – 2021, brings the following conclusions:

- The current System of the National Health Accounts from the Republic of Moldova does not contain:
 - data on the revenues funding scheme; the delivery factors; the beneficiary characteristics; the disease classification and the geographic factors;
 - the financing mechanism of the health system of the Republic of Moldova, the international comparability of health expenditures and the analyses of the health systems;
 - health services expenses data on provided to Moldovan citizens abroad;
 - donors' investments information distributed directly to NGOs and the private health care providers.
- The total health expenditures, both in the absolute terms and as well in calculation per person, have increased continuously. The increase in absolute values was more than 2.3 times, and in calculation per person – 3.1 times. However, as a share of GDP, these expenses decreased during the analysed period.
- The most of the total health expenses were covered from the public account funds or approximately 2/3 of the total health expenses, the majority being from the breakdowns account from the mandatory medical assistance insurance fund, administered by the National Medical Insurance Company.

Most of the financial means were used for the curative provision services, and depending on the providers of medical services – it went to hospitals, which indicates that the healthcare system in the Republic of Moldova is focused on the hospital sector.

Bibliografie/ Bibliography:

1. LOZAN, Oleg, NICULIȚĂ, Ana. *Economia Sănătății*. Chișinău: [s. n.], 2016. 368 p. ISBN 978-9975-4280-8-8.
2. Hotărârea Guvernului cu privire la crearea Agenției Naționale pentru Sănătate Publică și reorganizarea unor persoane juridice nr.705 din 06.09.2017. *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2017, nr. 239, art. 809.
3. Hotărârea Guvernului cu privire la organizarea și funcționarea Agenției Naționale pentru Sănătate Publică nr. 1090 din 18.12.2017. *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2017, nr. 440, art. 1214.
4. *Raport Conturi Naționale de Sănătate, 2010*. Centrul Național de Management în Sănătate, Republica Moldova. Chișinău, 2011.
5. *Raport Conturi Naționale de Sănătate, 2011*. Centrul Național de Management în Sănătate, Republica Moldova. Chișinău, 2012.
6. *Raport Conturi Naționale de Sănătate, 2012*. Centrul Național de Management în Sănătate, Republica Moldova. Chișinău, 2013.
7. *Raport Conturi Naționale de Sănătate, 2013*. Centrul Național de Management în Sănătate, Republica Moldova. Chișinău, 2014.
8. *Raport Conturi Naționale de Sănătate, 2014*. Centrul Național de Management în Sănătate, Republica Moldova. Chișinău, 2015.
9. *Raport Conturi Naționale de Sănătate, 2015*. Centrul Național de Management în Sănătate, Republica Moldova. Chișinău, 2016.
10. *Raport Conturi Naționale de Sănătate, 2016*. Centrul Național de Management în Sănătate, Republica Moldova. Chișinău, 2017.
11. *Raport Conturi Naționale de Sănătate, 2017*. Agenția Națională pentru Sănătate Publică, Republica Moldova. Chișinău, 2018.
12. *Raport Conturi Naționale de Sănătate, 2018*. Agenția Națională pentru Sănătate Publică, Republica Moldova. Chișinău, 2019.
13. *Raport Conturi Naționale de Sănătate, 2019*. Agenția Națională pentru Sănătate Publică, Republica Moldova. Chișinău, 2020.
14. *Raport Conturi Naționale de Sănătate, 2020*. Agenția Națională pentru Sănătate Publică, Republica Moldova. Chișinău, 2021.
15. *Raport Conturi Naționale de Sănătate, 2021*. Agenția Națională pentru Sănătate Publică, Republica Moldova. Chișinău, Ediția 2022.